

En tacksam reservofficer ser tillbaks på tiden i uniform

Av Roland Karlsson

Roland Karlsson blev reservofficer vid I 21 1972. Filosofie kandidat Umeå Universitet 1973. Han har gjort FN-tjänst som plutonchef i Sinai 1974 och frivillig tjänst vid I 21. Roland har varit föreståndare på stiftsgården i Gålsjö Bruk 1976-1999 och assistent vid Sjömanskyrkan i London 1999-2009. Krigsplacerad som ställföreträdande kompanichef och stridledningsbefäl vid brigad- och försvarsområdestaber, gitarrist och sångare i musikgruppen Lommra.

Inledning

När jag våren 1966 inställde mig till mönstring på Soldathemmet I 21, hade jag önskemålet att göra lumpen på antingen T 3 eller KA 5 i Härnösand. Min självbild var att min gängliga lekamen inte var lämpad för hårt infanteriliv. Resultatet blev placering på Livkompaniet I 21, 15 månaders plutonchefsskola.

Inryckning på I 21

Inryckning den 5 juni 1967, samma dag som 6-dagarskriget bröt ut i mellanöstern. Under tre månader skulle FPCS¹ genomföras. En nyhet med utbildningen var, att man kunde välja att dela upp skolan i en sommar (3 mån), 9 månaders uppehåll och därefter göra PCS² i 12 mån. Alternativet var att rycka in i mars och genomföra utbildningen sammanhängande.

Sommaren på FPCS var oerhört krävande. Exercis, fysisk träning, vapentjänst mm - allt i ett rasande tempo som vår avdelningschef fänrik Magnus Byman jagade oss i.

Efter övningsuppehållet på 9 månader, var det dags att rycka in igen i juni 1968. Det var inte utan att jag funderade på om jag skulle palla 12 månader till i det tempo som FPCS genomförts i. Nu anslöt vi till eleverna som ryckt in i mars samma år och som var varma i kläderna.

Under kompanichef kapten Sven Brandelius, skolchefen löjtnant Bo Nordenström och biträdande skolchefen fanjunkare Lennart Gustafsson genomfördes trots allt hela utbildningen. En fantastisk härlig anda på PCS utvecklades under detta år. Vi fick en stark gemenskap och alla hade som mål att alltid göra sitt allra bästa. Vissa episoder sitter starkt i mitt minne - utan att jag för den skull brukar hemfalla åt att berätta för många "lumparhistorier":

I augusti 1968 svarade PCS för högvakten på Stockholms slott. Under vår vistelse där invaderade Sovjetiska trupper Tjeckoslovakien, den 21 aug och beredskapen i Sverige höjdes, varvid vi fick kuppförsvarsuppgifter³ i huvudstaden. Vilka minns jag inte.

¹ Förberedande plutonchefsskola

² Plutonchefsskola

³ Grupperingar för militära förband att inta vid överraskande anfall

F.v. Björn Sikström Sundsvall, Staffan Edlund Örnsköldsvik, Johan Knutsson Stockholm och undertecknad.

Som elever blev vi småningom placerade vid plutoner på regementet och jag och min kompis Christer Fahlström kom till 3:e plutonen 8:e kompaniet. Kompanichef var löjtnant Lennart Rönnberg, ställföreträdande kompanichef fanjunkare Sven Wiklund och plutonchef sergeant Arne Jönsson. Ställföreträdande plutonchef var furir Anders Hansson⁴.

Efter det inledande mötet på Sven Wiklunds befälsrum en kväll, var vi plutonchefselever lätt skakade. Hans beskrivning av vad som förväntades av oss i mötet med soldaterna på kompaniet innebar, och fram för allt, om vi inte fungerade som förväntat, gjorde att vi elever återvände till D-kasern under tystnad, dystra och tänkte att vi kanske borde söka oss någon annan utbildning.

Det visade sig dock att övningarna på 8:e kompaniet, blev oerhört givande, inte minst tack vare fantastiska chefer, inte minst fanjunkare Sven Wiklund. Soldaterna på 3:e plutonen var sagolika ute i fält, beroende på att det mest var killar från Hälsinglands djupa skogar som var vana vid liv och strapatser i skog o mark.

Det visade sig dock att övningarna på 8:e kompaniet, blev oerhört givande, inte minst tack vare fantastiska chefer, inte minst fanjunkare Sven Wiklund. Soldaterna på 3:e plutonen var sagolika ute i fält, beroende på att det mest var killar från Hälsinglands djupa skogar som var vana vid liv och strapatser i skog o mark.

Vid den veckolånga vinterövningen i Graninge, avseende försvar av motståndsnästen, steg termometern aldrig över -27 grader. Vi fick besked att en värnpliktig fänrik skulle placeras på vår pluton och Fahlström och jag skulle ta emot honom. Denne var utbildad på ett regemente i södra delarna av landet och anlände till plutonen iförd uniform m/59 och uppträdde ganska auktoritärt mot oss och soldaterna. Han genomförde sin uppgift vid en utbildningskontroll med nödvändigt bistånd av Christer Fahlström.

Vi båda plutonchefselever förstod oss inte riktigt på hans ledaregenskaper, men han genomförde sin tid på I 21 i syfte att bli aktiv officer. Denne man måste ha haft egenskaper som jag i alla fall inte upptäckte, för det visade sig att han småningom blev landets överbefälhavare. Slutövningen med I 21 genomfördes under 17 dagar i skogarna i Medelpad/Hälsingland. När jag mot slutet upptäckte att jag faktiskt trivdes och kände mig som hemma i förläggningstältet, blev jag betänksam över vad militärlivet hade gjort med mig. Glömmer inte känslan av lycka att återse I 21 kaserner efter övningen, och inte minst känslan av att stå i en dusch.

När uttryckningen i maj 1969 närmade sig, visade det sig att osedvanligt många av oss på PCS sökte vidare utbildning vid Kadettskolan i Halmstad. Den starka sammanhållningen och goda utbildningen gjorde att många av oss inställde oss på KadS⁵ direkt efter uttryckningen på I 21. Några av oss fortsatte därefter till ROK1⁶ påföljande sommar och även senare ROK2⁷ på InfSS⁸ i Kvarn, Borensberg.

⁴ Senare efternamn *Herkules*

⁵ Kadettskolan

⁶ Reservofficerskurs 1

⁷ Reservofficerskurs 2

⁸ Infanteriets stridsskola

Roland Karlsson på Kadettskolan 1969

Repövningar

Efter några repövningar och SÖB⁹ som plutonchef och ställföreträdande kompanichef, fick jag förmånen att gå tre kurser vid StabSbS¹⁰ i Uppsala och blev så krigsplacerad som stridsledningsbefäl på IB 21¹¹ och genomförde där två KFÖ¹², därefter hamnade jag i samma befattning på Fo 23 stab¹³.

Utöver detta har jag vid flertalet tillfällen genomfört frivillig tjänstgöring som truppbefäl under mina sommarferier.

FN-tjänst

Under mina civila studier vid Umeå universitet hade jag bestämt, att när studierna var avslutade skulle jag söka FN-tjänst, vilket jag också gjorde. Jag blev antagen som plutonchef vid ett av "ökenkompanierna" i bataljon 54 M¹⁴. Efter utrustning på P 10 i Strängnäs, var vi en handfull plutonchefer som i maj 1974 direkt fick åka ner som förtrupp till Ismailia i Egypten.

Oktoberkriget mellan Israel och de omkringliggande arabiska staterna hade avslutats bara ett drygt halvår tidigare. Under några veckor följde jag en av plutoncheferna vid den bataljon som snart skulle avlösas. När vår bataljon efter utbildning i Strängnäs anlände, visade det sig att jag fick hand om en pluton bestående av mest skåningar och smålänningar. Fantastiska killar!

Uppgiften att bevaka buffertzonen mellan Israel och Egypten bestod för vår del, i att bemanna fyra positioner. Två positioner på vardera gränsen. Vi roterade efter tre veckor, då vi blev avlösta av det andra ökenkompaniet.

Efter tre veckor på campen var det dags igen för ökentjänst. Sedan campen flyttats från Ismailias f.d. sjukhus till Lake Timsah, hamnade bataljonscampen ute i öknen, i Al Nagila. Gissa vilka perioder vi alla föredrog? Ökenveckorna förstås!

Bevakningsuppdraget sköttes föredömligt av plutonens skyttegrupper med fantastiska killar under befäl av personer med plutonchefsutbildning eller motsvarande. Min ställföreträdare var Göran Hällström, en gemytlig värnpliktig fänrik från Gotland. Som plutonchef fann jag snart att personalvårdsuppgifterna var väsentliga. Att se till att alla mådde bra. Om någon inte fått brev på ett tag kunde humöret sjunka något. Hemlängtan kunde också drabba oss alla periodvis.

Sammanhållningen bland dess unga grabbar var extremt positiv. Som plutonchef hade jag en uppgift som var mycket spännande. Jag skulle se till att bygga upp ett lokalt förhandlingsläge, innebärande att jag skulle försöka bli personligt bekant med de israeliska respektive egyptiska förbandschefer vi hade framför vår del av buffertzonen.

⁹ Särskild övning befäl, övningar där endast förbandens befäl övas

¹⁰ Stabs- och Sambandsskolan

¹¹ 21. Infanteribrigaden, en av I 21:s två brigader

¹² Krigsförbandsövningar, övningar då förbandens all personal övas samtidigt

¹³ 23 Försvarsområdesstaben

¹⁴ Mellersta Östern

På FN-tjänst i Sinai 1974.

Detta innebar att jag tillbringade mycket tid med att fika och äta måltider med ytterst trevliga och intressanta människor som upplevt krigets fasor bara några månader tidigare. Inga allvarliga incidenter inträffade lyckligtvis under min tjänstgöringsperiod.

En lustig episod inträffade under en leavevistelse¹⁵ i Tel Aviv. Några ur min pluton befann sig där samtidigt och en morgon blev jag väckt av telefonen på hotellrummet. Det var polischefen i Tel Aviv som skrek i luren att en av mina soldater hade angripit amerikanska ambassaden och satt häktad. Jag blev naturligtvis tvärvaken, klädde mig, fick med mig en av receptionisterna på hotellet som pratade god engelska, vilket inte polischefen gjorde.

Efter en snabb taxiresa kom vi till polischefens kontor och han förklarade mångordigt att de hade mycket positiva erfarenheter av skandinaviska FN-soldater ända sedan Gaza-krisen. Men nu var detta förtroende över. Jag framhärskade att jag ville träffa min häktade soldat, vilket jag inte skulle få. Naturligtvis påpekade jag FN-personalens diplomatiska immunitet och

meddelade att jag skulle kontakta den svenska militärpolisen i Tel Aviv. Så småningom fick jag träffa den olycklige soldaten som naturligtvis var förtvivlad. Det visade sig att han och några kamrater passerat den amerikanska ambassaden kvällen före och denne soldat råkade trampa snett och tagit emot sig mot ett ljusskåp för affischer och råkat skapa en spricka i glaset. En israelisk polis hade uppmärksammat händelsen och grep genast grabben.

Vi krävde att vi själva skulle få kontakta den amerikanska ambassaden omedelbart, vilket polischefen så småningom gick med på. När vi kom fram till ambassaden fick vi kontakt med en sekreterare som inte visste något om händelsen, så vi bad honom följa med ut och titta på skadan. Han sa kort och gott: "No problem!" "Forget all about it" Vi behövde inte ens ersätta glastrutan.

Senare förstod jag att vi hade blivit offer för israelernas rädsla för att stöta sig med USA, deras stora och viktiga bundsförvant i världen.

Mina erfarenheter i stort av FN-tjänsten är att jag nog hade en klarare bild av konflikten i Mellan Östern innan jag åkte ner. Efter månaderna i området inser jag att konflikten är oerhört mycket mer komplicerad än vad jag uppfattade tidigare genom svenska massmedier. För övrigt tycker jag numera inte om att campa i tält. Jag fick nog av tältning under de sju månaderna i Sinais sand.

Mitt civila liv

Efter hemkomsten från FN-tjänsten i december 1974 hade Stiftsgården i Gålsjö Bruk öppnat efter en omfattande upprustning. Föreståndaren och prästen Hans Malmehed och övrig personal slet som

¹⁵ *Permission, ledighet*

djur eftersom intresset var stort för den nya anläggningen. Då jag var arbetssökande erbjöd jag dem mina tjänster. Det var spännande att jobba med en ny anläggning som ännu inte hade så mycket upparbetade rutiner.

Till en början jobbade jag utan ersättning, men så småningom, i mars, fick jag lite ersättning genom att biskop Palmqvist i Härnösand, gav mig Venia, vilket inbringade en blygsam dagersättning som lekmanpredikant. Min enda referent i kyrkliga sammanhang, var den av alla FN-killar mycket uppskattade bataljonspastorn Sture Hägglund från Säbrå. Han var en av få ångermanlänningar på bataljonen. Han och jag bytte tidningar med varandra Västernorrlands Allehanda och Nya Norrland. Dessutom blev jag hans kontor eftersom jag spelade gitarr. Efter några månader på Gålsjö Bruk fick jag fast tjänst som assistent till föreståndaren.

Efter ytterligare ett år tyckte styrelsen att föreståndaren inte nödvändigtvis måste var präst, varvid jag fick huvudansvaret för gården. Detta har varit oerhört stimulerande genom åren. Fram för allt. att tillsammans med gårdspräst och övrig personal visa att vi stod till förfogande för den stora allmänheten, inte bara kyrkans folk. Gården behövde kompletteras med konferenslokal, ett nytt kapell och en ny matsal. Det behövdes dessutom en allmän upprustning av anläggningen. Att få vara med och driva alla dessa processer har varit ett äventyr och en stor erfarenhet. Lönen för detta har främst varit det positiva mottagandet från gästerna. Inte minst har I 21 varit en viktig kund genom sina budgetveckor, personalfortbildningar och idrottstävlingar mm. I media förekom Gålsjö Bruk mycket frekvent, alltid i positiva ordalag.

Inte minst genom Psalmtoppen med Thylle och Lommra, blev gården uppmärksam i TV och tidningar i hela landet. Tyvärr har uppskattningen från kyrkan själv inte alltid varit översvallande, varför beslut om försäljning togs i början på 2000-talet.

London

När det stod klart för mig att stiftet skulle göra sig av med Gålsjö Bruk, sökte jag och min fru tjänst i utlandskyrkan och fick 1999 jobb på Svenska kyrkan i London. Min fru fick husmorstjänsten på församlingskyrkan Ulrika Eleonora i West End och jag assistent på Sjömanskyrkan i Docklands, där också vår bostad låg. Efter fyra år blev min fru föreståndare för gästhemmet på Sjömanskyrkan.

Min uppgift under hela perioden var att besöka besättningarna på de svenska fartyg som angjorde Londons hamnar. Dessa låg ute vid kusten, så bilkörning blev en nödvändighet. Fartygens liggstider är mycket korta, timmar snarare än dagar, vilket bl.a. innebär att sjömännen sällan hinner lämna sina fartyg och uppskattar därför besök av sjömanskyrkans personal. Vi hade med oss svenska tidningar och mot slutet även laptop med internetuppkoppling för SKYPE-samtal. Numera har naturligtvis fartygen datorer med internetuppkoppling ombord, vilket möjliggör kontakt med nära och kära hemmavid. Många spännande människor ombord blev mina vänner för livet. Dessvärre är Sjömanskyrkan nedlagd sedan december 2012.

Fritiden

På min fritid har jag ägnat mycket tid åt föreningslivet i Boteå: Undroms IF Skidor, Kulturföreningen Botaton, Boteå Hembygds kommitté m.fl. Utöver detta har spelningar med musikgruppen Lommra tagit stor del av min fritid. Vi hade spelningar i hela länet och ofta utanför det. Vår underhållning och vår dansmusik var uppskattad av publiken.

I samband med 7:e decemberkampanjen i Sollefteå 1991, ställde vi upp tillsammans med Göte Bergerbrant på upptaksmöten ute i kommundelarna. Se YouTube-klippet på denna hemsida. När kommunen hyrde Kungsträdgården i Stockholm under temat "Sverige behöver Sollefteå", fanns vi med tillsammans med Rock Ragge o de flesta underhållare från Sollefteå. Vi sjöng bl.a. allsång med stockholmarna till "Kampsång för Norrland" med text av Nicke Sjödin.

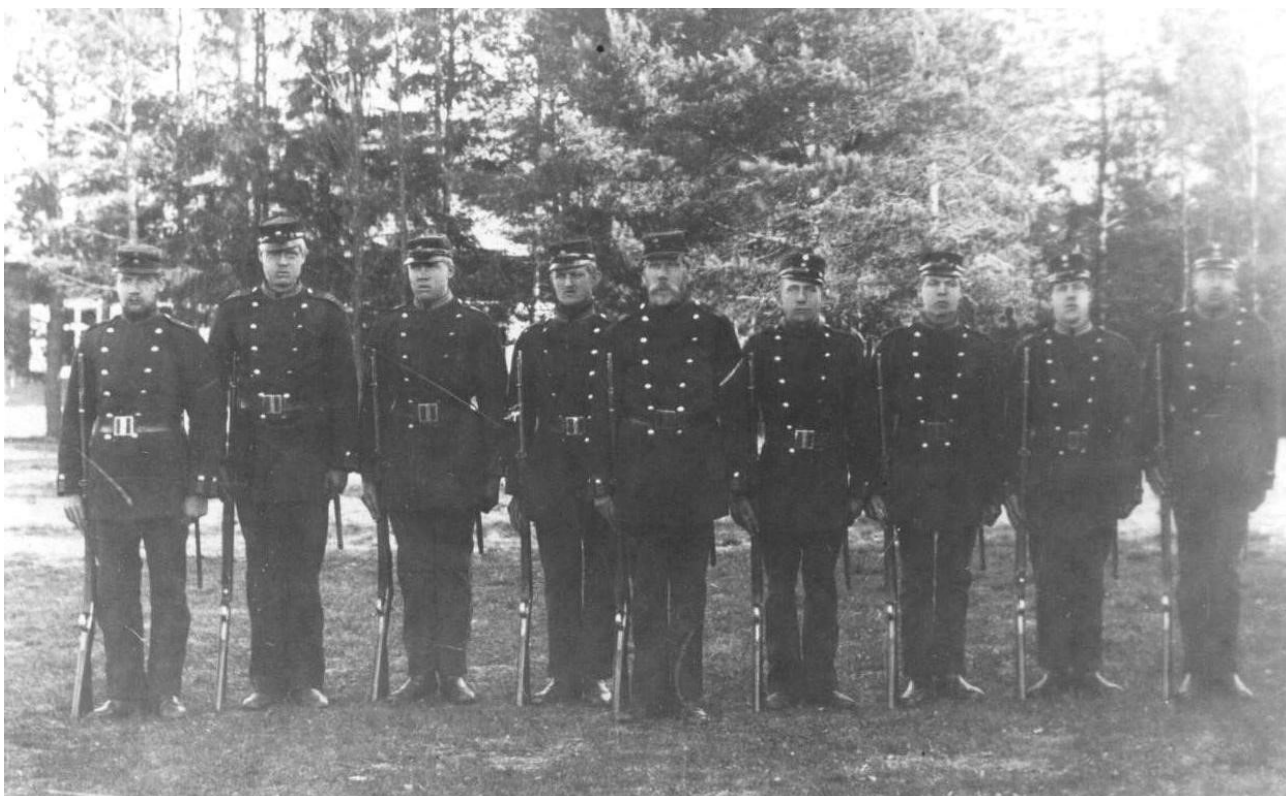
Lommra. Fr v Roland Karlsson, Nils-Olof Nilsson, Ulf Holmsten, Bert Holmsten

Norrland.wma

Slutord

Att få ha varit aktiv i min hembygd, både militärt och civilt, har betytt oerhört mycket för mig. Rötterna drar starkt fortfarande eftersom min släkt funnits i Boteå sedan 1870. Bygdens regemente har varit en viktig del i min och mina förfäders utveckling.

Uppställning på Sånga läger. Min farfar Adolf Karlsson är tredje man från höge.r

Farfar Adolf övade på Sånga Läger, pappa Arvid tjänstgjorde på I 21 och under beredskapen var han förlagd i Valsjöbyn, dit han återvände ett stort antal gånger som turist.

En verklig höjdpunkt enligt honom själv var när han som 60-årspresent fick en personlig visning av regementsmuseet på Hågesta av K-A Holmberg¹⁶. En fika med K-A på mässen samt en gåva i form av en mattallrik med bestick från beredskapstiden gjorde inte födelsedagspresenten sämre.

¹⁶ Kjell Arne Holmberg, vanligen kallad K-A, välkänd I 21: are, mångårig föreståndare för I 21 museum och med stort intresse för historia.

Min far Arvid Karlsson.

Vår son Jonas Karlsson

För min egen del har jag förstått att tjänstgöringen vid I 21 betytt väldigt mycket för min personliga utveckling. Detta genom personlig färdighet, förstklassig ledarkapsutbildning där man hela tiden tränas och testas efter hand. Jag har haft mycket nytta av detta i min civila gärning. De vänner man fått, både bland aktiva och lumpar- och kurskompisar och under KFÖ är i många fall fortfarande bestående. Tyvärr (?) har vår son Jonas valt att utbilda sig till vagnschef på Strv122¹⁷ vid MekB19¹⁸ i Boden.

En solskenshistoria är att jag i våras på IKEA i Västerås, såg ett bekant ansikte. Jag hoppade fram och frågade: "Ursäkta, heter du Lennart Gustafsson?" Något förvånad undrade han vem jag var och jag presenterade mig som elev på PCS 68-69. "Det var ju inte igår" påstod han. "Nej det är bara 45 år sedan", konstaterade jag. Jag fick en stunds snack om gamla tider med vår mycket uppskattade fanjunkare, vilket jag högeligen glädde mig åt.

Dessvärre tvingas jag konstatera, att de flesta av de institutioner som format mig är nedlagda: Offers skola, Stöndars Lanthushållsskola, där vi raggade tjejer, Gålsjö Bruk, I 21 samt Sjömanskyrkan i London. Ingen kan dock ta ifrån mig erfarenheten och minnena från dessa viktiga platser i mitt liv.

Samtliga bilder från Roland Karlsson.

¹⁷ Stridsvagn 122, vagnen är en svensk vidareutveckling som bygger på den tycka stridsvagnen Leopard. Vagnen har en 120 mm kanon.

¹⁸ Norrbottensbrigaden, numera Norrbottens regemente